

Seweryn Kruszczyński

1910–1982

2 sierpnia 1982 roku zmarł Profesor Seweryn Kruszczyński, rektor WSE w latach 1954–1956, pierwszy kierownik Katedry Planowania Gospodarki Narodowej, a później dyrektor Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu, promotor kilkunastu doktorów nauk ekonomicznych i zamiłowany pedagog. Był związany z Uczelnią ponad 40 lat. W czasie bardzo aktywnej i burzliwej drogi życiowej osobowość, postawa i zapatrywania Profesora nie pozostawały niezmiennie. Urodził się 25 grudnia 1910 roku w Łagiewnikach koło Gniezna. W roku 1929 ukończył Państwowe Gimnazjum im. Bolesława Chrobrego w Gnieźnie, a następnie podjął studia w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu. Po uzyskaniu dyplomu rozpoczął pracę w Miejskiej Szkole Handlowej w Poznaniu, a w roku 1937 został asystentem w WSH. Wojna przerwała jego pracę. Aby uniknąć aresztowania przez okupanta, przeniósł się do Włocławka. W czasie wojny pracował jako księgowy w kilku gospodarstwach rolnych w powiecie włocławskim.

W lutym 1945 roku powrócił do Poznania, by kontynuować pracę dydaktyczną na Uczelni, łącząc ją z dalszymi studiami. Po uzyskaniu w roku 1946 tytułu magistra nauk ekonomiczno-handlowych w Akademii Handlowej i magistra nauk ekonomiczno-politycznych na Uniwersytecie Poznańskim zabiegał, by prof. Edward Taylor przyjął go na prowadzone przez siebie seminarium doktorskie. Pod jego kierunkiem napisał pracę doktorską *Ewolucja pojęcia dochodu narodowego w historii doktryn ekonomicznych*. Niestety, w roku 1949 prof. Taylor musiał odejść z Uniwersytetu, nie mógł już przyjąć tej pracy, a doktorant był zmuszony do napisania nowej rozprawy *Pojęcie i metody szacunku dochodu narodowego*. Promotorem zgodził się zostać prof. Marcin Nadobnik. Seweryn Kruszczyński doktoryzował się na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1950 został zastępcą profesora w WSE w Poznaniu, w roku 1955 uzyskał stanowisko docenta, a w roku 1971 profesora zwyczajnego.

Profesor włączył się niezwykle czynnie do prac organizacyjnych Uczelni. Wniósł duży wkład w rozbudowę gmachu Uczelni. Został kierownikiem nowo utworzonej w roku 1950. Katedry Planowania Gospodarki Narodowej. Po przekształceniu struktury organizacyjnej Uczelni pełnił funkcję dyrektora Instytutu Planowania i Ekonomiki Regionu (1969–1976) przemianowanego (w 1977 roku) na Instytut Planowania. W latach 1950–1951 był prodziekanem Wydziału Finansowego, w latach 1951–1952 prorektor-

rem ds. nauki, a w latach 1954/1955–1955/1956 piastował godność rektora Uczelni. Ponadto w latach 1951–1962 był kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej na Uniwersytecie Poznańskim, a później (1965–1969) kuratorem Katedry Planowania i Polityki Ekonomicznej we Wrocławiu.

Profesor brał udział w pracach licznych instytucji naukowych. Wśród nich były: Komisja Główna Badań i Nauk Ekonomicznych przy Komitecie Nauki i Techniki, Komitet Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, Rada Naukowa Instytutu Planowania przy Radzie Ministrów, Sekcja Ekonomiczna Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (był jej przewodniczącym przez dwie kadencje). Był aktywnym członkiem Rady Naukowej GUS, przez wiele lat przewodniczącym Sekcji Ogólno-Ekonomicznej Oddziału Poznańskiego PTE, członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i wielu jeszcze innych.

Profesor Seweryn Kruszczyński był zamięłowanym pedagogiem. Wielką jego troską było zawsze podnoszenie wiedzy i dobre przygotowanie młodych pracowników Katedry do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Działalność tę traktował jako szczególnie ważny obowiązek nauczyciela akademickiego. Stąd też prowadził instruktaż, zobowiązywał do uczestnictwa w swoich wykładach, skłaniał do samodzielnego prowadzenia wykładów pod jego kierunkiem, pisania fragmentów skryptów, jak i propozycji oceny prac magisterskich. Jako nauczyciel akademicki był w stosunku do siebie bardzo wymagający. Starannie przygotowywał swoje wykłady i prowadził je w sposób żywy i interesujący. Był surowym, ale sprawiedliwym egzaminatorem. Wielokrotnie wydawał skrypty, a w roku 1974 opublikował podręcznik dla wykładanego przez siebie przedmiotu. Prowadził seminarium magisterskie. Pod jego kierunkiem prace magisterskie napisało około 150 studentów, uzyskując tytuł magistra ekonomii. Wypromował 16 doktorów nauk ekonomicznych. Spośród jego wychowanków kilku uzyskało tytuły profesora.

Profesor był niestrudzonym, wymagającym od siebie i godnym naśladowania poszukiwaczem wiedzy, zgłębiającym nowości literatury ekonomicznej i doświadczenia praktyki gospodarczej, co nie owocowało jednak pełnym wymiarem publikacji. Praca naukowo-badawcza Profesora Seweryna Kruszczyńskiego obejmowała następujące dziedziny: ogólną teorię ekonomii, politykę ekonomiczną i planowania gospodarki narodowej oraz ekonomikę i planowanie rozwoju regionu. Badając tę problematykę, zajmował krytyczne stanowisko, odważnie głosząc swoje poglądy.

Ważnym nurtem badawczym Profesora były studia modelowe, empiryczne i wdrożeniowe dotyczące rozwoju regionu. W pracy zbiorowej poświęconej analizie węzłowych problemów ekonomicznego rozwoju Wielkopolski, której był także redaktorem, opublikował w roku 1965 pionierskie studium na temat kształtowania się majątku, zatrudnienia i produkcji uspołecznionego przemysłu Wielkopolski w latach 1946–1965. Kierował zespołem prowadzącym zarówno unikatowe badania nad produkcją i strukturą gospodarki Wielkopolski i jej powiązaniem (1974), jak i badania poświęcone

opracowaniu regionalnych tablic przepływów międzygałęziowych (1976). W dziedzinie badań regionalnych był także redaktorem 14 tomów prac badawczych, napisanych przez pracowników Instytutu Gospodarki Regionalnej.

Za szczególne osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej Profesor został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką Zasłużonego Nauczyciela PRL i wieloma innymi odznaczeniami państwowymi i regionalnymi. Otrzymał także Złotą Odznakę PTE.

Ogromnie ważny był dla niego prof. Taylor. Pod wpływem jego dorobku naukowego i poglądów Seweryn Kruszczyński pozostawał do końca życia. Szczycił się uczestnictwem w jego seminarium. Wysoko je cenił, czemu dawał niejednokrotnie wyraz w systematycznie prowadzonych przez siebie zebraniach naukowych Katedry i Instytutu.

Pewnym przełomem życiowym stał się dla niego podjęty w końcu lat 40. półroczny staż naukowy w Instytucie Gospodarki Narodowej im. Plechanowa w Moskwie, przygotowujący do prowadzenia wykładów z planowania gospodarki narodowej, a następnie objęcia Katedry o takiej samej nazwie na naszej Uczelni. W nowo utworzonej Katedrze byłem jednym z pierwszych asystentów i naocznym świadkiem wielu uporczywych starań Profesora, by temu wykładowi nadać charakter rzetelnej, pogłębionej teoretycznie i metodologicznie dyscypliny ekonomicznej.

Przez wiele lat pozostawał pod wpływem teorii ekonomicznych socjalizmu. Nigdy jednak nie przyjmował tych teorii bezkrytycznie, domagał się dowodu ich racjonalności oraz empirycznej, praktycznej wiarygodności. Nie zdołały go opanować żadne pojawiające się doraźnie odchylenia socjalistyczne, nazywane stalinizmem, titoizmem i gomułkowszczyzną. Reprezentował wobec nich swój autonomiczny stosunek i wizję własnych koncepcji rozwiązań. Wydaje się, że Profesorowi bliskie były teoretycznie deklarowane społeczne aspekty gospodarki socjalistycznej, natomiast praktyczna ich realizacja oraz przyjmowanie całego systemu rozwiązań budziły jego niepokój, wywoływały sprzeciw i dezaprobatę.

Wielkim wstrząsem dla Profesora stało się ujawnienie prawdy o Stalinie. Poznański Czerwiec i wszystkie inne zjawiska przełomu solidarnościowego, raporty o stanie gospodarki i suwerenności państwa pogrzebały wiarę w ludzkie oblicze i możliwość racjonalnego funkcjonowania tzw. realnego socjalizmu. Oznaczało to konieczność powrotu do korzeni wiedzy ekonomicznej, tworzenia podstaw gospodarki rynkowej i przekazywania wiedzy o takiej gospodarce. Mimo że nie dane było mu tego doczekać, potrafił jednak się wyzwolić i dostrzec prawdę.

Zdzisław Dąbrowski